

การเผยแพร่ความรู้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางเว็บไซต์
ประจำเดือนพฤศจิกายน 2559

กลุ่มงานไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท

ขอเสนอ

หลักกฎหมายว่าด้วยครอบครัว ตามกฎหมายอิสลาม

พระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล พุทธศักราช 2489 มาตรา 3 ในการวินิจฉัยชี้ขาดคดีแพ่งเกี่ยวกับเรื่องครอบครัวและมรดกอิสลามศาสนิกของศาลชั้นต้นในจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล ซึ่งอิสลามศาสนิกเป็นทั้งโจทก์จำเลยหรือเป็นผู้เสนอคำขอในคดีที่ไม่มีข้อพิพาท ให้ใช้กฎหมายอิสลามว่าด้วยครอบครัวและมรดกบังคับแทนบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการนั้น เว้นแต่บทบัญญัติว่าด้วยอายุความมรดก ทั้งนี้ไม่ว่ามูลคดีเกิดขึ้นก่อนหรือหลังวันใช้พระราชบัญญัตินี้

กฎหมายอิสลาม ว่าด้วยครอบครัว เรียกในภาษาอาหรับว่า อะฮ์กาม-อัลอุสเราะฮ์ (أحكام الأسرة) หมายถึงบรรดาหลักการที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของมนุษย์ กับครอบครัว โดยเริ่มต้นด้วยการสมรส (อัน-นิกาหฺ) และสิ้นสุดลงด้วยการจัดการแบ่งทรัพย์สินมรดก

การนิกะฮ์ (การสมรส)

นิกะฮ์ (النِّكَاحُ) ตามหลักภาษาหมายถึง การรวม หรือการมีเพศสัมพันธ์ หรือการทำข้อตกลง

นิกะฮ์ ตามหลักกฎหมายอิสลาม หมายถึง การผูกนิติสัมพันธ์สมรสระหว่างชายหญิงเพื่อเป็นสามีภรรยาโดยพิธีสมรส

การสู่ขอหรือการหมั้น (อัล-คิฎบะฮฺ) เรียกในภาษาอาหรับว่า “อัล-คิฎบะฮฺ” (الْخِطْبَةُ) หมายถึง การแสดงความจำนงในการสมรสกับสตรีที่ถูกเจาะจง และแจ้งให้สตรีหรือผู้ปกครอง (วะลี) ของนางรับทราบถึงสิ่งดังกล่าว ซึ่งการแจ้งให้ทราบนี้อาจจะเกิดขึ้นอย่างสมบูรณ์โดยตรงจากฝ่ายชายผู้สู่ขอ หรือผ่านคนกลางก็ได้ ดังนั้น หากสตรีผู้ถูกสู่ขอหรือครอบครัวของนางตอบตกลงการสู่ขอหรือการหมั้นระหว่างบุคคลทั้งสอง (คือฝ่ายชายและฝ่ายหญิง) ก็เป็นอันสมบูรณ์และจะมีหลักการและผลพวงตามหลักการศาสนาเกิดขึ้นตามมา

เงื่อนไขที่อนุญาตให้ทำการสู่ขอ มี 2 ประการ คือ

(1) การสมรสกับสตรีที่ถูกสู่ขอ ไม่เป็นที่ต้องห้ามตามศาสนบัญญัติ กล่าวคือ สตรีผู้ถูกสู่ขอ ต้องมิใช่สตรีที่ห้ามฝ่ายชายสมรสด้วย ไม่ว่าจะเป็นการห้ามตลอดไป (มูอับบัด) เช่น พี่สาว, น้องสาว, ป้า หรือ น้าสาว เป็นต้น หรือเป็นการห้ามชั่วคราว (มูอักกอต) อาทิเช่น พี่สาวหรือน้องสาวของภรรยา, ภรรยาของชายอื่น, สตรีที่ยังคงอยู่ในช่วงเวลาครองตน (อิดตะฮฺ) จากการหย่าของสามี ที่สามารถคืนดี (รอญญอะฮฺ) ได้ เป็นต้น

(2) สตรีที่ถูกสู่ขอ นั้นจะต้องไม่เป็นสตรีที่ถูกสู่ขอ (คู่หมั้น) มาก่อนสำหรับชายผู้สู่ขออีกคนหนึ่ง กล่าวคือ ไม่อนุญาตให้สู่ขอสตรีที่ถูกสู่ขออยู่ก่อนแล้ว ซึ่งเรียกว่า การสู่ขอทับซ้อน (อัลคิฎบะฮฺ อะลัล คิฎบะฮฺ) ทั้งนี้ เมื่อมีการตอบรับการสู่ขออย่างชัดเจนแก่ชายผู้สู่ขอก่อนแล้ว ยกเว้นด้วยการอนุญาตของชายผู้สู่ขอก่อน หรือชายผู้สู่ขอก่อนไม่ถูกตอบรับการสู่ขอ การสู่ขอในกรณีนี้ไม่เป็นที่ต้องห้าม ซึ่งการเป็นที่ต้องห้ามในที่นี้ หมายถึง มีบาป มิได้หมายความว่า การสมรสที่เกิดขึ้นจากการสู่ขอทับซ้อนของชายผู้สู่ขอคนทั้งสองนั้นเป็นโมฆะแต่อย่างใด

ผลพวงของการสู่ขอ

การสู่ขอหรือการหมั้น มิใช่การสมรส แต่เป็นเพียงข้อสัญญาว่า จะมีการสมรส จึงไม่มีผลใดๆ จากหลักการสมรสเกิดขึ้นตามมา ไม่ว่าจะเป็นการอยู่สองต่อสองกับสตรีผู้ถูกสู่ขอ หรือการไปไหนมาไหนกันสองต่อสอง ทั้งนี้ เพราะสตรีผู้ถูกสู่ขอ ยังคงเป็นหญิงอื่นที่ศาสนาห้ามจากการกระทำสิ่งข้างต้น

การยกเลิกการสู่ขอ

ให้ฝ่ายชายผู้สู่ขอ หรือฝ่ายหญิงที่ถูกสู่ขอ ยกเลิกการสู่ขอหรือการหมั้นได้ ในกรณีที่มีความจำเป็น ส่วนในกรณีที่มีการมอบของขวัญหรือของกำนัลให้แก่ฝ่ายหญิงที่ถูกสู่ขอแล้วมีการยกเลิกการหมั้นในภายหลัง ฝ่ายชายก็ย่อมมีสิทธิในการขอคืนสิ่งดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าหากการยกเลิกการหมั้นนั้นเกิดจากฝ่ายหญิง แต่การไม่ขอคืนนั้นเป็นสิ่งที่ดีกว่าเพราะเป็นคุณธรรมและจริยธรรมที่สวยงาม

องค์ประกอบหลัก ของการทำข้อตกลงนิกะฮ์

- 1) ฝ่ายชาย (เจ้าบ่าว)
- 2) ฝ่ายหญิง (เจ้าสาว)
- 3) ผู้ปกครองฝ่ายหญิง (วะลี)
- 4) พยาน 2 คน
- 5) การกล่าวคำเสนอ (อียญาบ) และคำสนองรับ (กอบูล)

เงื่อนไขของฝ่ายชาย (เจ้าบ่าว)

ฝ่ายชาย (เจ้าบ่าว) ต้องมีคุณสมบัติ ตามเงื่อนไข ดังต่อไปนี้

- 1) ต้องเป็นบุคคลที่ศาสนานุญาต ให้ฝ่ายหญิงสมรสด้วย กล่าวคือ ต้องไม่เป็นบุคคล ที่ห้ามมิให้ฝ่ายหญิงสมรสด้วย (มุฮรอม)
- 2) ต้องเป็นบุคคลที่ถูกเจาะจงตัว (มุอัย-ยัน)
- 3) ฝ่ายชายต้องไม่อยู่ในภาวะของการครองอิหม่าฮ์ ฮัจญ์หรืออุมเราะฮ์

เงื่อนไขของฝ่ายหญิง (เจ้าสาว)

ฝ่ายหญิง (เจ้าสาว) ต้องมีคุณสมบัติ ตามเงื่อนไข ดังต่อไปนี้

- 1) ปราศจากข้อห้ามในการสมรสด้วย กล่าวคือ ต้องไม่เป็นบุคคลที่ห้ามมิให้ฝ่ายชายสมรสด้วย (มุฮรอมะฮ์) หรือเป็นภรรยาของชายอื่น หรืออยู่ในช่วงการครองตน (อิดตะฮ์)
- 2) ต้องเป็นบุคคลที่ถูกเจาะจงตัว (มุอัย-ยะนะฮ์)
- 3) ฝ่ายหญิง (เจ้าสาว) ต้องไม่อยู่ในภาวะของการครองอิหม่าฮ์ฮัจญ์ หรืออุมเราะฮ์

คุณสมบัติและเงื่อนไขของพยานในพิธีสมรส

การประกอบพิธีสมรสนั้น ต้องกระทำต่อหน้าพยานตั้งแต่สองคนขึ้นไปจึงจะมีผลสมบูรณ์ตามหลักการศาสนา ซึ่งพยานแต่ละคนนั้นจะต้องมีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้ คือ

- 1) เป็นมุสลิม ดังนั้น การประกอบพิธีสมรสโดยมีพยานที่มีไม่มุสลิมจึงใช้ไม่ได้
- 2) เป็นชาย
- 3) มีสติสัมปชัญญะ
- 4) บรรลุศาสนภาวะ การประกอบพิธีสมรส โดยมีบรรดาคนบ้า หรือคนวิกลจริต และเด็กๆ เป็นพยานรับรู้ ถือว่าใช้ไม่ได้
- 5) มีความยุติธรรม แม้เพียงภายนอกก็ตาม ดังนั้นการประกอบพิธีนิกะฮ์โดยมีพยานรับรู้ที่เป็นคนชั่วที่ประพฤติชั่วโดยชัดเจนถือว่าใช้ไม่ได้
- 6) ไม่หุนหันและตาบอด
- 7) เป็นเสรีชน มิใช่ทาส
- 8) มีจำนวน 2 คนขึ้นไป (โดยไม่นับผู้ปกครอง (วะลี) ในขณะที่ทำพิธีสมรส)
- 9) พยานทั้ง 2 คน ต้องเข้าใจในความหมายของภาษาที่ใช้ในการทำพิธีสมรส

การกล่าวคำเสนอ (อียาบ) และคำสนองรับ (กอบูล)

การกล่าวคำเสนอ (อียาบ) คือการเปล่งวาจาเสนอการสมรสของผู้ปกครอง (วะลี) ฝ่ายหญิง แล้วแต่กรณี อาทิเช่น ผู้ปกครองฝ่ายหญิง กล่าวกับเจ้าบ่าว ในขณะที่ประกอบพิธีสมรสว่า : ฉันสมรสท่าน หรือ ฉันนิกาฮ์บุตรรี่ของฉัน แก่ท่าน เป็นต้น

การกล่าวคำสนองรับ (กอบูล) คือ การเปล่งวาจาสนองรับการสมรสของฝ่ายชาย, ตัวแทนฝ่ายชาย หรือผู้ปกครองฝ่ายชาย ในกรณีที่ฝ่ายชาย (เจ้าบ่าว) ยังไม่บรรลุศาสนภาวะ หรือวิกลจริต แล้วแต่กรณี อาทิเช่น ฝ่ายชาย (เจ้าบ่าว) กล่าวตอบผู้ปกครอง (วะลี) ฝ่ายหญิงในพิธีสมรสว่า ฉันสมรส หรือ ฉันรับการนิกาฮ์บุตรรี่ของท่าน เป็นต้น

มะฮัร (อัล-มะฮัร)

มะฮัร (الْمَهْر) หมายถึง ทรัพย์สินหรือสิ่งของที่ฝ่ายชายให้แก่หญิงคู่สมรสด้วยสาเหตุการทำข้อตกลงในการสมรส มะฮัร เป็นสิ่งจำเป็น (วาญิบ) เหนือฝ่ายชายเพียงแก่การประกอบพิธีสมรสเสร็จสิ้นสมบูรณ์ไม่ว่าจะมีการขานจำนวนที่แน่นอนของทรัพย์สินที่ให้แก่ฝ่ายหญิงในการประกอบพิธีสมรสหรือไม่ก็ตาม และมะฮัรนั้นถึงแม้ว่าจะเป็นสิ่งจำเป็นในการทำข้อตกลงสมรส แต่มะฮัรก็มีข้อบังคับประกอบหลัก (รุกน) หรือเงื่อนไขหนึ่ง (ซรัฎ) จากบรรดาเงื่อนไขของการสมรส

สิทธิและอัตรามะฮัร

มะฮัรเป็นสิทธิของฝ่ายหญิงเพียงผู้เดียวและนางย่อมมีสิทธิที่จะจัดการอย่างไรก็ได้ เป็นต้นว่า จะยกให้พ่อแม่, บริจาคเพื่อสาธารณประโยชน์ หรือมอบกลับคืนให้กับฝ่ายชายก็ได้

มะฮัร ไม่มีกำหนดอัตราที่แน่นอน ไม่ว่าจะมากที่สุดหรือน้อยสุด ทุกสิ่งๆ ที่เรียกได้ว่าเป็นทรัพย์สินหรือแลกเปลี่ยน เป็นทรัพย์สินได้ย่อมอนุญาตให้กำหนดเป็นมะฮัร มากหรือน้อย เป็นสิ่งของหรือเป็นหนี้ หรือเป็นประโยชน์ก็ตาม อาทิเช่น พรหมบุละหมาด, เงินจำนวน 10,000 บาท, การพักอาศัยในเคหสถาน หรือการสอนอาชีพ เป็นต้น

สิทธิและหน้าที่ ของสามีภรรยา

อิสลามได้กำหนดให้สามีภรรยามีสิทธิและหน้าที่ต่อกัน ซึ่งทั้งสองฝ่ายจะต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ซึ่งสามารถแบ่งสิทธิและหน้าที่ดังกล่าวออกเป็น

ก. สิทธิของภรรยาที่สามีมีหน้าที่ต้องปฏิบัติ

- 1) สามีต้องมอบมะฮัรให้แก่ภรรยา ทั้งนี้ มะฮัรเป็นสิทธิทางทรัพย์สินที่ภรรยาจำต้องได้รับจากสามีภายหลังการประกอบพิธีสมรสเสร็จสิ้นสมบูรณ์
- 2) สามีต้องจ่ายค่าเลี้ยงดู (นะฟะเกาะฮฺ) แก่ภรรยาตามฐานะานุรูปและกำลังความสามารถของตน อาทิเช่น อาหารและเครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น
- 3) สามีต้องใช้ชีวิตคู่กับภรรยาโดยดี
- 4) ให้ความรู้แก่ภรรยาในเรื่องที่เกี่ยวกับหลักการของศาสนา และใช้ให้ภรรยาปฏิบัติตามหลักคำสอนและมารยาทของศาสนาโดยเคร่งครัด
- 5) ให้ความเป็นธรรมระหว่างภรรยาด้วยกัน ในกรณีที่มีภรรยามากกว่า 1 คน ไม่ว่าจะ เป็น อาหาร, เครื่องดื่ม, เครื่องนุ่งห่ม, ที่พักอาศัยและการร่วมหลับนอน
- 6) ต้องไม่นำความลับของภรรยาไปโพชนทนา และไม่กล่าวถึงข้อตำหนิของนางต่อผู้อื่น
- 7) ให้คำปรึกษาแก่ภรรยาในเรื่องที่เกี่ยวกับครอบครัว และช่วยเหลือภรรยาของตนในบ้าน

ข. สิทธิของสามีที่ภรรยามีหน้าที่ต้องปฏิบัติ

- 1) เชื่อฟังสามีในสิ่งที่ไม่ฝ่าฝืนต่อหลักคำสอนของศาสนา
- 2) รักษาเกียรติ และศักดิ์ศรีของสามี และรักษาเกียรติของนาง
- 3) อยู่ในบ้านของสามีไม่ออกนอกบ้าน เว้นแต่สามีอนุญาต
- 4) ดูแลความเรียบร้อยภายในบ้านของสามี และรับผิดชอบลูก ๆ ของสามี ตลอดจนทรัพย์สินของสามี
- 5) ปฏิบัติดีกับญาติฝ่ายสามี

การหย่า (الطَّلَاق)

หมายถึง : การยกเลิกพันธะ ที่มีขึ้นจากการสมรส ด้วยคำหย่า (ฎาะลา) เป็นต้น โดยหลักศาสนา อนุญาตให้มีการหย่าได้ แต่โดยทางปฏิบัตินั้นเป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำ เว้นแต่จะมีความจำเป็นสุดที่จะหลีกเลี่ยงได้

องค์ประกอบหลักของการหย่า

1) สามีเป็นผู้มีคุณสมบัติตามเกณฑ์บังคับของศาสนา กล่าวคือ บรรลุศาสนภาวะ, มีสติสัมปชัญญะ และไม่ถูกบังคับ และการหย่าเป็นสิทธิของผู้เป็นสามี เท่านั้น

2) ภรรยาเป็นผู้มีความสัมพันธ์ในการสมรสอย่างแท้จริงที่ผูกสัมพันธ์นางกับสามีผู้หย่า กล่าวคือภรรยายังคงอยู่ในปกครองของสามี ดังนั้น การหย่าสตรีที่มีใช้ภรรยาของชายผู้หย่า หรือการหย่าสตรีที่ขาดจากสามีไปแล้วด้วยการหย่า 3 ครั้ง หรือด้วยการยกเลิกนิติสัมพันธ์สมรส (พะซัค) จึงไม่มีผลแต่อย่างใด

3) ถ้อยคำที่บ่งชี้ถึงการหย่า (ฎาะลา) ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

ก. การหย่าด้วยถ้อยคำที่ชัดเจน (อัศ-ศอริหฺ) กล่าวคือ เป็นถ้อยคำที่ไม่อาจตีความเป็นอื่น นอกจากการหย่าเท่านั้น อาทิเช่น เธอถูกหย่า หรือ ฉันทหย่าเธอ เป็นต้น การหย่าด้วยถ้อยคำประเภทที่ 1 นี้ถือเป็นผลทันที เมื่อฝ่ายสามีได้เปล่งวาจาออกมา โดยไม่ต้องมีเจตนาเป็นเงื่อนไข

ข. การหย่าด้วยถ้อยคำ ที่ไม่ชัดเจน (อัล-กินายะฮฺ) กล่าวคือ เป็นถ้อยคำที่ตีความว่าเป็นการหย่าหรือไม่ใช่การหย่าก็ได้ อาทิเช่น “เธอจงกลับไปอยู่กับครอบครัวของเธอ” หรือ “เธอจงไปไกลๆ ฉัน” การใช้ถ้อยคำประเภทที่ 2 ในการหย่านี้ จะไม่เป็นผล นอกเสียจากเมื่อฝ่ายสามีมีเจตนา (เหนียต) ในการหย่าเท่านั้น

ประเภทของการหย่า

1. การหย่าแบบคืนดีได้ (ฎาะลา รอจฎูอียฺ) คือ การหย่าที่สามีและภรรยาคืนดีกันได้โดยไม่ต้องประกอบพิธีสมรสใหม่ และไม่ต้องจ่ายมะฮัรอีก トラบเท่าที่ภรรยาอยู่ในช่วงการครองตน (อิดตะฮฺ) มีเงื่อนไขดังนี้

1) การหย่าของสามีนั้น ต้องเกิดขึ้นภายหลังการร่วมหลับนอนกับภรรยาแล้ว ฉะนั้น หากสามีได้หย่าภรรยาของตน ก่อนการร่วมหลับนอนกับภรรยา ภรรยาก็ขาดจากสามีแล้วและไม่อนุญาตให้สามีคืนดีกับนางได้อีก เนื่องจากไม่มีความจำเป็นเหมือนนางในการที่จะต้องอยู่ในช่วงเวลาครองตน (อิดตะฮฺ) จากสามี และการหย่านี้ได้กลายเป็นบาอินไปแล้ว

2) ภรรยาที่ถูกหย่าจากสามี ยังคงอยู่ในช่วงเวลาการครองตน (อิดตะฮฺ)

3) การหย่าของสามี ต้องเป็นการหย่า ที่ยังไม่ครบ 3 ครั้ง กล่าวคือเป็นการหย่า 1 ครั้ง หรือ 2 ครั้ง เท่านั้น

4) การหย่าที่เกิดขึ้น ต้องไม่ใช่การหย่า โดยมีสินจ้าง (คุลูฮฺ)

2. การหย่าที่คืนดีไม่ได้ แบบบาอินเล็ก (บาอิน-บัยนุนะฮฺ ชุฆรฺ) คือการหย่าที่ยังไม่ครบ 3 ครั้ง และภรรยาได้ผ่านพ้นช่วงเวลาการครองตน (อิดตะฮฺ) จากการหย่าของสามีไปแล้ว ในกรณีนี้ สามีจะกลับมาคืนดี (รอจฎูอียฺ) กับภรรยาไม่ได้อีก นอกจากจะต้องประกอบพิธีสมรส และจ่ายมะฮัรใหม่

3. การหย่าที่คืนดีไม่ได้ แบบบาอินใหญ่ (บาอิน บัยนุนะฮฺ - กุบรฺ) คือการหย่าที่ครบสามครั้งแล้วการหย่าประเภทนี้สามีไม่สามารถจะกลับมาคืนดีกับภรรยาที่ถูกหย่าได้อีก ยกเว้นภายหลังจากการที่ภรรยาได้สมรสกับชายอื่น อย่างถูกต้องและมีการร่วมหลับนอนกับชายผู้เป็นสามีใหม่ ต่อมาสามีใหม่ได้หย่านางหรือเสียชีวิต นางก็อยู่ในช่วงเวลาการครองตน (อิดตะฮฺ) เมื่อนางได้พ้นช่วงเวลาการครองตนแล้ว สามีคนแรกก็ย่อมมีสิทธิที่จะสมรสกับนางได้อีก

การหย่าโดยมีสินจ้าง (อัล-คูล์) การหย่าโดยมีสินจ้างนี้ เรียกในภาษาอาหรับว่า อัลคูล์ (الْخُلْعُ) หมายถึง การที่ฝ่ายภรรยาได้ตัวเองจากสามีของนางที่นางรังเกียจด้วยทรัพย์สินที่นางจะจ่ายให้สามี เพื่อให้สามีปล่อยนางไป การหย่าประเภทนี้ถือเป็นที่ยอมรับ หากครบเงื่อนไขที่กำหนดเอาไว้

การเลี้ยงดูบุตร (อัล-หะฎอนะฮฺ)

การเลี้ยงดูบุตร เป็นหน้าที่จำเป็นของบิดาและมารดา ฉะนั้น ถ้าหากเด็กไม่มีบิดาและมารดาก็ให้ญาติในลำดับใกล้เคียงที่สุดเป็นผู้เลี้ยงดู แต่ถ้าหากไม่มีญาติใกล้เคียง ก็ต้องเป็นภาระของรัฐมุสลิมหรือประชาคมมุสลิมในการอุปการะเลี้ยงดูเด็กนั้น

เมื่อมีการหย่าร้างระหว่างบิดาและมารดาของเด็ก ผู้มีสิทธิมากที่สุดในการเลี้ยงดูบุตร คือ มารดาของเด็ก ตราบใดที่นางยังไม่ได้สมรสใหม่

หากไม่มีแม่ของเด็ก หรือมีแต่นางปฏิเสธที่จะเลี้ยงดู สิทธิในการเลี้ยงดูเด็กก็เป็นของยาย (แม่ของแม่) หากไม่มียาย ก็เป็นของย่า (แม่ของพ่อ) ถัดมาคือพี่น้องผู้หญิงร่วมพ่อร่วมแม่, พี่น้องผู้หญิงร่วมพ่อ, พี่น้องผู้หญิงร่วมแม่, นางสาว (พี่น้องผู้หญิงของแม่) ป้า (พี่น้องผู้หญิงของพ่อ) ลูกสาวของพี่ชาย หรือน้องชาย และลูกสาวของพี่สาว หรือน้องสาว ตามลำดับ

ระยะเวลาในการเลี้ยงดูบุตรจะดำเนินเรื่อยไปจนกระทั่งถึงวัยรุ่นเดียงสา (อัตรุมัยซุ) อันหมายถึงการที่เด็กนั้นสามารถทำธุระส่วนตัวได้เองโดยไม่ต้องพึ่งพาผู้ใด อาทิเช่น การทานอาหาร การดื่มน้ำ การปลดทุกข์ และการชำระร่างกาย เป็นต้น ซึ่งวัยรุ่นเดียงสานี้จะเกิดขึ้นอย่างสมบูรณ์เมื่อเด็กมีอายุได้ 7 ขวบ

ดังนั้น เมื่อเด็กมีอายุครบ 7 ปี ก็ถือว่าเป็นผู้รู้เดียงสา (มุมัยยิซุ) ระยะเวลาในการเลี้ยงดูก็สิ้นสุดลง และให้เด็กมีสิทธิในการเลือกว่าจะอยู่กับผู้ใดระหว่างมารดาและบิดาของเขา ผู้ใดจากทั้งสองที่เด็กเลือกจะอยู่ด้วยก็ให้ส่งมอบเด็ก แก่ผู้นั้น แต่ถ้าเด็กไม่เลือกและบิดามารดาของเด็กมีการขัดแย้งกันก็ให้จับฉลากระหว่างบุคคลทั้งสองหรือให้เป็นไปตามการตัดสินของผู้พิพากษา (กอฎี) ว่าอยู่กับฝ่ายใดสมควรและเหมาะสมที่สุด

อนึ่ง ในกรณีที่ฝ่ายมารดาเป็นผู้เลี้ยงดูบุตร บิดาของเด็กมีหน้าที่ต้องออกค่าเลี้ยงดูตามกำหนดเวลาที่ศาสนากำหนดเอาไว้ โดยค่าเลี้ยงดูนั้นให้เป็นไปตามฐานานุรูปของบิดา

หน้าที่ของบิดามารดา ที่มีต่อบุตร

1) การจ่ายค่าเลี้ยงดูบุตร (นะพะเกาะฮฺ) ในส่วนของอาหาร, เครื่องดื่ม, เครื่องนุ่งห่ม และที่พักอาศัย ทั้งนี้ เป็นภารกิจจำเป็นที่บิดาต้องจ่ายค่าเลี้ยงดูในเรื่องดังกล่าวแก่บุตรของตนไม่ว่าจะเป็นชายหรือหญิง หากว่าไม่มีบิดาผู้ต้องรับผิดชอบก็คือปู่ (บิดาของบิดา) และญาติใกล้เคียงในลำดับถัดมา

2) การให้นมบุตร

3) อบรมสั่งสอนบุตร ให้ดำเนินชีวิตตามคำสอนของอิสลาม ทั้งนี้ ในเรื่องหลักศรัทธาที่ถูกต้อง การประกอบศาสนกิจ การทำความสะอาด และการมีมารยาท

4) ให้ความเป็นธรรมระหว่างบุตร เป็นต้น

สำหรับบุตรบุญธรรมนั้น ให้ผู้ปกครองปฏิบัติหรือเลี้ยงดูเหมือนบุตรคนหนึ่ง อาทิเช่น ให้การศึกษา อบรมสั่งสอนเรื่อง ศาสนา การประกอบอาชีพฯ ถึงแม้ว่าบุตรบุญธรรมจะไม่มีสิทธิเท่าเทียมกับบุตรที่แท้จริงในบางกรณีก็ตาม เช่น สิทธิในการ รั้บมรดก ในฐานะทายาทผู้สืบสันดาน เป็นต้น

หน้าที่ของบุตรที่มีต่อบิดามารดา

- 1) เชื่อฟังและปฏิบัติตาม ในทุกสิ่งทีบิดามารดาสั่งใช้ หรือ ห้ามปราม トラบใดทีสิ่งนั้นมิใช่เป็นการฝ่าฝืนต่อพระองค์ อัลลอฮ์ และขัดต่อหลักคำสอนของศาสนา
- 2) ให้เกียรติและยกย่องบิดามารดา มีความอ่อนน้อมถ่อมตนต่อท่านทั้งสอง ตลอดจนให้เกียรติท่านทั้งสองด้วย คำพูด และการกระทำ ไม่ขู่ตะคอก หรือใช้คำพูด ทีแสดงความไม่พอใจ, ไม่ใช่เสียงดังเกินกว่าเสียงของท่านทั้งสอง, ไม่เดิน นำหน้าท่านทั้งสอง ไม่ถือว่าภรรยาหรือลูก สำคัญกว่าท่านทั้งสอง และไม่เรียกขานท่านทั้งสองด้วยชื่อ แต่ให้เรียกว่า คุณพ่อ, คุณแม่ เป็นต้น และจะต้องไม่ไปไหนมาไหน นอกเสียจากได้รับอนุญาต จากท่านทั้งสองเสียก่อน
- 3) ให้ปรนนิบัติดีแก่ท่านทั้งสองอย่างสุดกำลัง
- 4) ให้เชื่อมสัมพันธ์กับบรรดาเครือญาติ ทั้งฝ่ายบิดาและมารดา ตลอดจนบุคคลที่เป็นเพื่อนหรือเป็นผู้ที่รักใคร่สนิทสนม กับท่านทั้งสอง

บุตรมีหน้าที่เลี้ยงดูบิดามารดา รวมถึงปู่ ย่า ตา ยาย โดยมีเงื่อนไขดังนี้

- 1) บุตรมีทรัพย์เพียงพอที่จะเลี้ยงดูบิดามารดา
- 2) บิดามารดามีทรัพย์สินไม่เพียงพอในการใช้จ่าย
- 3) บิดามารดาไม่ได้ประกอบอาชีพอันใดหรือไม่มีรายได้
- 4) ในกรณีที่บุตรมีความสามารถเลี้ยงดูได้เพียงคนเดียว ก็ให้เลี้ยงดูผู้เป็นมารดาก่อน

ขอบคุณบทความจาก

- www.alisuasaming.com
- นายฮัมการ์ มะวัง คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาดอนเมือง กรุงเทพมหานคร

จัดทำโดย: ศูนย์ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท

ประจำศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดนราธิวาส

โทร. ๐-๗๓๕๑-๕๐๖๗ ต่อ ๑๑๑